

КОНФЛІКТ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

А.О. Мироненко, Л.М.Трусей,

Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Війни постійно супроводжували існування людства, вони повсякчас змінювалися, розвивалися, були невід'ємною складовою самої людської цивілізації. Сьогодні диктує нові виклики, нові правила та умови ведення війн, відтак актуальним є розуміння поняття інформаційної війни як складової гібридної війни, а також можливостей лінгво-культурологічних чинників протистояння в такій війні.

На формування громадської думки, національної свідомості та самосвідомості суспільства суттєвий вплив мають засоби масової інформації (ЗМІ), які в умовах інформаційної війни виконують або роль просвітництва, або роль зомбування населення. Відповідно актуалізується знання лінгвістичних аспектів мови країни, яка є об'єктом інформаційної війни, так само, як і знання мови противника.

Спільність історичного та культурного розвитку або близькість сформованих традиційних поглядів на ті чи інші події, явища, персоналії може розглядатися і як сильна сторона у протистоянні в ході ведення інформаційної війни, і як слабка (за відсутності належної інформаційної реакції та відповідної інтерпретації).

Саме поняття інформаційної війни, по-перше, відсилає до тих даних, за допомогою яких відбувається маніпулювання. Такі дані базуються на інформації, що викликає довіру населення, а метою маніпулювання та прийняття рішень проти власних інтересів, проте в інтересах інформаційного агресора. По-друге, інформаційна війна розрахована на різні типи людей: ті, які беззастережно довіряють ЗМІ, соціальним мережам, і ті, які не довіряють жодним зі вказаних джерел.

Як і будь-яка війна, інформаційна має свою зброю (тобто інформацію) та ведеться шляхом операцій (знову ж таки інформаційних). Взаємно доповнюють та супроводжують інформаційну війну психологічна та кібервійни. Місце боротьби – не лише соціальні мережі чи ЗМІ, а в першу чергу ідеологія та емоції населення.

Інформаційні війни першого покоління були спрямовані зокрема на отримання необхідної та придушення негативної інформації, виведення з ладу інфраструктури противника тощо. Друге покоління інформаційних війн передбачає значно ширший, глибший та більш згубний вплив на населення. Йдеться про формування негативного впливу до культурної спадщини противника. В умовах столітніх стереотипів про меншовартість майже всього українського – від мови до персоналій – такий вплив призводить до боротьби на рівні доступу до знань, ціннісних орієнтирів, а головне – самоідентифікації.

За відсутності необхідних для ефективного протистояння достовірних джерел (рукописів, архівів, свідчень очевидців) на перший план виходить

уміння та здатність інтерпретувати (розкривати зміст чого-небудь, пояснювати, витлумачувати). І саме на цьому полі інформаційна боротьба якнайтіснішим чином переплітається з навчальним процесом, адже зараз масмо, на думку М. Маклуена, таку ситуацію, коли економічні зв'язки і відносини все більше набувають форми обміну знаннями, а не товарами.

Конфлікт інтерпретацій в інформаційній війні не є винятковим щодо розуміння конфлікту як такого. Оскільки кожен конфлікт завжди пов'язаний з емоціями, то людина починає відчувати дискомфорт, що може мати різні наслідки: стрес, громадянська війна, підрив міжнародного авторитету держави, завдання збитків важливим інтересам держави (зокрема й у військовій сфері).

Конфлікт інтерпретацій виникає як зіткнення протилежно спрямованих інформації, думок, різних уявлень про способи досягнення мети. Як зазначив Р Кричевської, однією з трьох груп серед причин виникнення конфлікту є психологічні особливості людських стосунків, тобто їхні симпатії та антипатії, а також культурні та етнічні відмінності людей. Тому формування чіткого розуміння своєї єдності та відмінності від інших (у ХХІ столітті, зазвичай громадянської, культурної, мовної спільноти та державної приналежності) може бути своєрідним «антидотом» в інформаційній війні.

Кожен конфлікт має здебільшого чітко виявлену структуру: по-перше, об'єкт конфлікту, по-друге, цілі, суб'єктивні мотиви його учасників, обумовлені їхніми поглядами та переконаннями, матеріальними та духовними інтересами, по-третє, наявність опонентів, що є його учасниками, по-четверте, у будь-якому конфлікті важливо розрізнити безпосередній привід зіткнення від істинних його причин, які противник досить часто приховує.

У реальному житті не так просто з'ясувати істинну причину конфлікту та знайти адекватний спосіб його вирішення. Саме ЗМІ, соціальні мережі можуть стати модераторами етнічної (міжетнічної) комунікації або спотворювачами інформації. Зупинимось на цьому більш детально. Комунікативний процес має три рівні: обмін інформацією, сприйняття та розуміння партнера, вироблення спільної мети та її реалізація. Останній рівень (спільна мета) не може априорі існувати під час інформаційної війни, тому це дає можливість для протистояння. Відповідно будь-яка фраза противника (наприклад російських ЗМІ) зі словом «спільний» (народ, мова, культура тощо) має розкодовуватися однозначно як прагнення маніпулювати емоціями (на кшталт, «свій свого не чіпатиме», «ми свої, а частина ваших вам чужі»).

Окрім того, на другому рівні (сприйняття партнера) противник прагне створити різко негативний образ об'єкта конфлікту, вдаючись до конотацій (тобто формує додаткове значення мовної одиниці або категорії). Як показує досвід інформаційної війни проти України, ЗМІ противника з цією метою використовують слова-маркери, добре відомі з часу існування СРСР (бандерівці, фашисти, хунта тощо). Оскільки такі лексеми асоціюються з мільйонними людьми жертвами в роки Другої світової війни, то це вносить як у суспільну, так і в індивідуальну свідомість ворожі ідеї та погляди. Однією з

умов протистояння на цьому рівні комунікативного процесу є саме згадувана раніше просвітницька діяльність вітчизняних ЗМІ.

Ще один рівень комунікативного процесу – обмін інформацією – під час інформаційної війни досить часто продукує дезорієнтацію та дезінформацію, тобто спрямований на формування у населення (на території противника, і на власній також) нездатності орієнтуватися відносно інформаційних аспектів, на введення в оману неправдивою інформацією (як неоголошеного ворога, так і власного населення).

Як бачимо, увесь комунікативний процес в умовах інформаційної війни може здійснюватися з метою цілеспрямованого послаблення певних переконань, звичаїв, задля залякування свого ж народу образом ворога одночасно із залякуванням противника своїми мілітаристськими намірами.

Інформація як зброя інформаційної війни суттєво відрізняються від зброї вогнепальної, адже у ХХІ столітті її використовують як засіб для ведення неоголошених війн, а під її вплив підпадають громадськість, соціальні інституції, країни. Також досить чіткий взаємозв'язок простежується між цивільною та військовою сферами, до того ж остання при цьому виявляє свою залежність (як, наприклад, в умовах надання волонтерами допомоги Збройним Силам України, особливо на початку проведення антитерористичної операції на сході нашої країни).

Отже, комунікативний процес, під час якого ЗМІ, соціальні мережі противника видають інформаційний продукт, спрямований на зміну психологічних установок, ціннісних орієнтацій, поведінки населення, стає прихованою формою агресії, що отримала реальну назву - інформаційна війна як складова війни гібридної. Таким чином, конфлікт інтерпретацій в умовах інформаційної війни детермінує необхідність вироблення протидії противнику за наявності чи відсутності активних бойових дій. Він також дає змогу активувати лінгво-культурологічні чинники як одні з найбільш дієвих в умовах інформаційної війни.

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ І МИРУ

А.А. Бабич, кандидат юридичних наук

Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

У сучасному світі, який глобалізується, не існує єдиного підходу до розуміння війни та трактування цього поняття. Як зазначає А.Червінчук думки дослідників розбігаються, автори пропонують нові концепції та нову термінологію – інформаційні війни, гібридні, війни смислів, ічні/асиметричні, конвенціональні. Пояснити природу явища, яке не трансформується, перетворюється у принципово новий тип боротьби дуже складно. Ця складність обумовлена тим, що розвиток